

Forslag til lov om nedlæggelse af klorproduktionen på DS Industries ApS.

Af miljøministeren (Chr. Christensen).
(Fremsat 14/1 88).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Pia Gjellerup (S):

Baggrunden for dette lovforslag er vedtagelsen af Socialdemokratiets beslutningsforslag i sidste samling sammen med SF og Det Radikale Venstre. Dengang som nu er forslaget om nedlæggelse af klorproduktionen på Islands Brygge en stillingtagen til de uacceptabelt store virkninger, som et uheld ved fabrikationen kan få.

Den klassiske afvejning ved bedømmelsen af den samlede risiko er en afvejning mellem sandsynligheden for et uheld og konsekvenserne af et sådant. Men det er ikke den rimelige afvejning i situationer, hvor konsekvenserne er helt uoverskuelige, bl.a. affødt af, at et uheld i givet fald vil finde sted midt i en storby. Her må afvejningen ske mellem på den ene side sundheds- og miljømæssige og økonomiske konsekvenser af et uheld og på den anden side konsekvenserne af at afholde sig fra fortsættelsen af en så farlig produktion. Ingen kan vel udtrykke synspunktet mere klart, end Miljøankenævnet gjorde det i afgørelsen om tilladelse til phenmediphamproduktion på Kemisk Værk Køge, hvori det hed:

»Nævnet finder det endvidere betænkeligt at bygge en afgørelse på risikovurderinger, hvor sandsynlighed og konsekvens vægtes lige meget, hvis der er tale om anlæg, hvor konsekvenserne ved uheld kan være meget store, medens sandsynligheden for uheld er meget lille. Der bør i disse tilfælde også lægges vægt på, om de mulige konsekvenser overhovedet er acceptable for samfundet.«

Lovforslaget tager ikke fat på denne diskussion. Bemærkningerne indeholder en analyse af forslagens økonomiske konsekvenser, men den ene side af det mangler. De økonomiske og andre konsekvenser ved ikke at vedtage lovforslaget er ikke på nogen måde berørt.

Forslaget er alt i alt et ubehagelig tydeligt eksempel på, at et alternativt flertal i Folketinget kun meget vanskeligt kan få gennemført sin

og befolkningens ret over for en vrangvillig regering. Dette forslag er ét eksempel; der kan desværre nævnes mange andre.

Vi har i Folketinget behandlet en mindre buket af forslag, der omhandler vilkårene for kemisk produktion i Danmark. Hver eneste gang har vi fra oppositionens side bedt om, at regeringen skulle samle sig sammen til at lovgive om retningslinjerne for den kemiske produktion i Danmark, og vel at mærke en produktion som alle er enige om skal kunne finde sted i Danmark. Men igen: Regeringen vil ikke trods de mange sager fremkomme med et oplæg til nødvendige krav og debat herom.

Ved en fortsættelse af produktionen af klor midt i København udsætter man en større lokalbefolkning for en meget stor fare, bl.a. de daginstitutioner, der ligger endog ganske nær ved fabrikken.

Ved et ophør af klorproduktionen midt i København er der nogle økonomiske konsekvenser for virksomheden. Disse konsekvenser har miljøministeren i lovforslaget valgt at oversætte til et ekspropriationsspørgsmål. Dette vil jeg stille mig meget tvivlende over for, men det kan vi jo diskutere nærmere i udvalgsarbejdet, og endelig er det jo instanser uden for dette hus, der skal træffe afgørelse herom.

Jeg opfatter ønsket om at diskutere spørgsmålet om ekspropriation som en mulighed for, at mindretallet, regeringen, kan trække en afgørelse ud til efter næste folketingsvalg. Selv om dette valg vel næppe lader vente længe på sig, er uvisheden urimelig, både for virksomheden, de ansatte og lokalbefolkningen, som alle har meddelt os deres ønske om en afgørelse nu. Et særligt forhold må her sidst tages med, nemlig vilkårene for de ansatte efter en lukning.

Desværre fik De Radikale decimeret det oprindelige beslutningsforslag ved at fjerne pålægget til regeringen om at komme med forslag til en indsats over for de ledigblevne medarbejdere, herunder en effektiv omskoling.

De Radikale gjorde beslutningsforslaget dårligere; regeringen har lavet lovforslaget dårligt. Nu må regeringen gøre loven bedre. Vi vil i Socialdemokratiet medvirke hertil.

Engell (KF):

Lovforslaget bygger på den folketingsbeslutning, som et flertal uden om regeringspartierne vedtog i maj sidste år. Ligesom dengang afviser

[Engell]

Det Konservative Folkeparti også i dag klart forslaget.

Fra de tidligere debatter kender man den konservative grundlæggende holdning i forbindelse med denne sag. Efter vores opfattelse er det fuldstændig utroligt, at et flertal i Folketinget – og det gælder ikke mindst de såkaldte arbejderpartier – tager parti imod arbejderne, imod danske arbejdspladser, og så bagefter, som vi netop har hørt det, tror, at man kan klare problemerne med lapperier, jobskabelse og den slags.

Vi finder det utroligt, at ikke mindst Socialdemokratiet kan være uberørt af de klare tilkendegivelser, der er kommet fra samtlige medarbejderrepræsentanter ikke alene på den her berørte virksomhed, men også på en lang række andre virksomheder inden for den kemiske industri.

Det er sådan, at Sojakagefabrikken i dag fremstiller mellem 75 og 85 pct. af den klor, som anvendes i Danmark. Resten bliver importeret.

Tvinges man til at indstille produktionen på kloranlægget, ja, så er der ingen grund til at tro, at produktionen vil blive genoptaget andre steder i Danmark. Konsekvensen er altså, at hele det danske forbrug af klor skal importeres, hvilket naturligvis øger den risiko, som flertallet herinde ønsker at begrænse med sit forslag. Der er med andre ord ingen sammenhæng i forslaget.

Jeg skal ikke gå så meget ned i den økonomiske side af sagen, selv om man naturligvis heller ikke skal overse, at en vedtagelse af dette lovforslag, og herunder en ekspropriation, vil have særdeles vidtrækkende økonomiske virkninger.

Set i en samfundsøkonomisk sammenhæng er der heller ikke tale om nogen helt ubetydelig beslutning. Uden kloranlægget vil betalingsbalanceunderskuddet blive cirka 100 mio. kr. større hvert år. Vi vil fremover være tvunget til at importere hele vort stigende forbrug af klor, og den produktion vil hurtigt blive overtaget af udenlandske arbejdspladser.

Det, der imidlertid efter konservativ opfattelse rejser de mest alvorlige spørgsmål, er den retsikkerhed, som et flertal i Folketinget herved tilsyneladende er parat til at skabe for det danske erhvervsliv. Næppe nogen anden produktion har været genstand for så mange minu-

tøse og grundige undersøgelser og vurderinger som netop kloranlægget på Sojakagefabrikken. Fra ekspertside er det gentagne gange fastslået, at anlægget er sikkert, og virksomhedens sikkerhedsmæssige forhold er blevet behandlet i ikke mindre end tre miljøinstanser. Og alligevel mener man, at anlægget bør lukkes.

Det er en beslutning, en opfattelse, som efter vor opfattelse kan føre til, at store dele af dansk industri og erhvervsliv må have store vanskeligheder ved at forstå, hvordan man på det ene tidspunkt siger, at nu skal man øge investeringerne, sætte gang i arbejdspladserne, og på den anden side så herindefra vil lovgive hen over hovedet på de myndigheder, som på fuldstændig korrekt vis har behandlet sagerne.

Følger man de debatter, der har været her i Folketinget gennem den seneste periode, har man fra Socialdemokratiets og SF's side gang på gang understreget, at det her var et engangstilfælde: Denne ene gang og så aldrig, aldrig mere. Men det løfte var, som så meget andet, skrevet i sand, for netop nu behandler Folketinget jo et forslag vedrørende Kemisk Værk Køge, som skal behandles tilsvarende hårdt.

Heldigvis tyder debatten i den sag på, at der ikke er flertal her i Folketinget. Men det viser, at de såkaldte arbejderpartier er parat til at gå videre i en målrettet indsats imod danske virksomheder og arbejdspladser. Det synes jeg ærlig talt man ikke mindst i det Socialdemokrati, hvis formand har sagt, at man vil forkæle dansk erhvervsliv, burde skrive sig bag øret.

(Kort bemærkning).

Pia Gjellerup (S):

Jeg kan forså på hr. Engells bemærkninger, at vi kan regne med De Konservative, når vi beder om, at regeringen laver et oplæg til en samlet plan for den kemiske produktion i Danmark. Det var da i hvert fald noget nyt, og det synes jeg er positivt. Noget positivt kan man altså få ud af en sådan debat.

Derudover vil jeg godt lige svare på hr. Engells bemærkning om, at Socialdemokratiet tager parti mod arbejderne, og at vi skulle være ganske uberørt af henvendelser fra en så stor arbejdsplads som den pågældende, vi taler om. Nej, det er vi ikke i Socialdemokratiet, men vi tillader os at tage en samlet vurdering af, hvem det er, der bliver påvirket af denne produktion, af en nedlæggelse af produktionen og af even-

[Pia Gjellerup]

tuelle uheld ved produktionen, og det indbefatter som bekendt også en større lokalbefolkning, som vi heller ikke ønsker at tage parti imod. Det er en samlet afvejning dels af arbejdspladserne, dels af en befolknings og dels af et helt samfunds interesser i, hvordan vores kemiske produktion tilrettelægges.

(Kort bemærkning).

Leif Hermann (SF):

Jeg skal bare til almindelig oplysning for Folketinget og dem, der måtte sidde og høre på debatten, gøre opmærksom på, at Folketinget griber ikke ind i en igangværende produktion på Kemisk Værk Køge. Folketinget skulle tage stilling til spørgsmålet om, hvorvidt man *ikke* skulle igangsætte en planlagt produktion på Kemisk Værk Køge, og dette er noget ganske andet, og hr. Engells sammenligning med lukning af klorproduktionen på Dansk Sojakagefabrik her i København holder altså ikke.

(Kort bemærkning).

Engell (KF):

Jeg skal sige til fru Pia Gjellerup, at vi har ingen planer om at fremlægge en sådan samlet plan, men det forstår jeg at Socialdemokratiet har. Vi har jo hørt om, hvordan den tidligere socialdemokratiske partiformand og statsminister og andre socialdemokrater har en liste over virksomheder, som efter Socialdemokratiets opfattelse bør lukkes inden for de kommende år. Jeg tror, det under denne debat kunne være interessant at høre: Hvem står på denne liste? Hvor mange danske arbejdspladser er det, der skal nedlægges? Hvor meget kommer det til at koste? Det synes jeg fru Pia Gjellerup skylder Folketinget et svar på, da det jo er Socialdemokratiet, der ikke mener, at de nuværende miljøgodkendelsesprocedurer er tilstrækkelige.

Så skal jeg sige til hr. Leif Hermann, at jeg er da helt opmærksom på, at det forslag, der vedrører Kemisk Værk Køge, har et andet indhold, idet det drejer sig om ikke at acceptere en ny produktion, der skal starte på virksomheden; men det betyder jo, at der altså er partier her i Folketinget, der ønsker at begrænse en moderne virksomheds helt normale, acceptable udvikling. Det er jo stort set det samme, for det handler om at lægge låg på virksomhedernes muligheder for at ekspandere, for at skabe nye

arbejdspladser, og det er den politik, som jeg vil betegne som alt andet end en arbejderpolitik set i forhold til danske arbejdspladser.

(Kort bemærkning).

Dorte Bennedsen (S):

Det, der bringer mig op, er hr. Engells bemærkninger – for jeg ved ikke hvilken gang i øvrigt – om hr. Anker Jørgensens liste over virksomheder, der skal lukkes. Hvis det ikke lige var hr. Engell, så ville jeg sige, at han talte imod bedre vidende. Det plejer hr. Engell egentlig ikke at gøre, så derfor vil jeg hellere sige, at det bare ikke er gået op for hr. Engell, at det, det drejer sig om – og det kom jo frem – er, at Socialdemokratiet i forrige samling havde nogle overvejelser om, hvorvidt en række af de mest belastende virksomheder inden for kapitel 5-området skulle have tilsynet liggende ude i amterne, eller om det burde være centralt. Det var virksomheder som raffinaderier, kraftværker osv., og det gjorde vi os nogle overvejelser om.

Vi har faktisk ikke tænkt os at lukke landets kraftværker og de andre virksomheder, der blev nævnt i denne forbindelse, hr. Engell, men det var et spørgsmål om, hvorvidt det var kløgtigt, at tilsynet lå ude i de enkelte amter, som ofte kun havde en eller to virksomheder af denne type, eller der kunne være noget fornuftigt i at lægge tilsynet centralt.

Vore overvejelser sluttede med, at vi ikke ville pille ved det decentrale tilsyn, så nu synes jeg altså, både hr. Engell og andre borgerlige ordførere skulle stoppe snakken om hr. Anker Jørgensens liste over virksomheder, der skal stoppes. Man har i øvrigt indtryk af, at det bliver flere og flere. Vi mener faktisk, der skal fungere kraftværker og andet godt her i landet også fremover.

(Kort bemærkning).

Engell (KF):

Jeg er meget glad for den understregning, der her kom fra Socialdemokratiet, for det betyder altså, at Socialdemokratiet ikke har planer om at gå videre med fremstød imod danske virksomheder, at man ikke har lister, og det synes jeg var en god ting at få frem her fra Folketingets talerstol.

[Engell]

Men det ændrer jo ikke noget ved, at fru Pia Gjellerup i sit første indlæg var inde på de mere vidtrækkende konsekvenser i forhold til den kemiske industri. Alene sådan nogle bemærkninger fra Socialdemokratiets ordfører er efter min opfattelse med til at skabe en usikkerhed på danske arbejdspladser, jf. Sojakage-forslaget og i år KVK-forslaget, som jeg ikke mener man skylder den danske industri og de danske lønmodtagere.

(Kort bemærkning).

Dorte Bennedsen (S):

Når hr. Engell nævner KVK, så var det jo altså ikke et spørgsmål om at lukke en virksomhed, det var et spørgsmål om at tænke sig om, inden man gav tilladelse til en ny produktion. Det har intet med at lukke en virksomhed at gøre.

Men når hr. Engell siger, at vi ikke har planer om at gå videre, lå der en lang række undertoner i det. Jeg vil gerne sige til hr. Engell, at han skal ikke opfatte mine ord, som om vi ikke mener, at miljøhensynene er vigtige. Jeg vil gerne komme med et eksempel. Vi synes, det er fremragende, at Storstrøms Amt har taget sig sammen og fået anmeldt Proms Fabrikker til politiet, og hvis politiets pålæg til Proms Fabrikker bliver således, at Proms må holde op med at producere efter de retningslinjer, de gør i dag, og med den manglende overholdelse af reglerne for det, så vil Socialdemokratiet græde tørre tårer i den anledning, for vi mener, det er helt utilstedeligt, det, der er sket omkring f.eks. Proms.

Margrete Auken (SF):

Jeg bliver altid så imponeret, når jeg hører sådan nogle indlæg som det, hr. Engell kom med. Der er virkelig noget her med store stærke mænd med hår på brystet, der ikke er bange for noget her i verden.

Jeg skal da blankt indrømme, at vi i SF er nogle værre tøsedrenge, og det har vi været med hensyn til klorfabrikken helt tilbage fra Aksel Larsens tid. Hvis man ser i Folketingstidende fra maj 1935, kan man se, at Aksel Larsen dengang også sagde, at den virksomhed lå temmelig absurd farligt, og det har faktisk været vores holdning hele tiden, at en fabrik faktisk med giftgas bør man ikke anbringe i centrum af en storby.

Siden da har ingen af de eksperter, der har behandlet sagen, sagt, at det ikke, hvis det gik galt derude, var en uacceptabel fare. Så er diskussionen, hvor stor risikoen for, at det går galt er. Det er noget andet. Men vi har sagt, det er en risiko, vi ikke vil leve med, og derfor skal den klorproduktion flyttes hen et sted, hvor man kan håndtere den på en forsvarlig måde. Det har været vores holdning, og det var baggrunden for, at vi i sin tid fremsatte et lovforslag om det, som senere blev fulgt op af Socialdemokraternes beslutningsforslag, og som jo altså gør, at vi i dag står med dette lovforslag. Det vil vi så i første omgang sige tak for – selv om det jo er noget jammerligt makværk.

Det er jo igen en afsløring af den absurde situation, vi er i i Folketinget, hvor regeringen nu fremsætter et lovforslag, som den ikke vil stemme for selv. Der er et eller andet, der slet ikke hænger sammen her. Når man så læser lovforslaget igennem, ser det ud, som om man har trænet i, hvem der kunne lave det mest umulige arbejde, og jeg synes, miljøministeren skal være stolt. Jeg ved ikke, om han har førsteprisen, for jeg har ikke set, hvordan det er foregået de andre steder – men der er lige ved at kunne komme en præmie ind for dårligt arbejde i dette lovforslag. Vi bliver nødt til at lave en masse af det om.

Jeg vil gerne lige citere et sted fra den henvendelse, vi i dag har fået fra Beboerforeningen Bryggegrupperne, hvor de skriver, at:

»... miljøministeren frem for at eftergøre klagemyndighedernes ihærdige forsøg på at underdrive risikoen ved produktionen tilsyneladende nu finder det mere belejligt med lige så stor omhu og entusiasme at overdrive de negative økonomiske konsekvenser m.v. af at nedlægge den«.

Jeg synes, det er en udmærket og præcis beskrivelse af, hvad det er, vi har fået.

Lad mig først henvise til det høringssvar, der er kommet fra Københavns Magistrat, hvor man undrer sig over, at man måske stadig væk skal have mulighed for at have oplagret klor i store mængder. Jeg vil gerne spørge ministeren, om hensigten med begrænsningen i formuleringen af lovforslagets § 1, stk. 2, er, at man stadig væk skal kunne bruge hele lagertankanlægget, selv om produktionen standses. Det ville jo være temmelig absurd, hvis det er det, der er meningen. Så er vi jo ikke kommet så grusomt meget længere.

[Margrete Auken]

I forbindelse med spørgsmålet om ekspropriation vil jeg gerne spørge ministeren, og jeg vil godt have svar på det: Har man forelagt det for Justitsministeriets lovkontor, eller laver man bare skæg med os? Og så vil vi i givet fald gerne have meldingen fra Justitsministeriets lovkontor; ellers er det sjuks og spild af Folketingets arbejdstid, at vi skal sidde her og sjuske rundt med det. Hvis man ikke har gjort det, så er det ud over at være sjuks også temmelig kvalet, at man på forhånd siger, at det her skal være dyrt, i stedet for at gøre hvad man kan for at redde vores kroner hjem.

Også her vil jeg gerne henvise til det notat, som Bryggegrupperne har sendt os, hvor jeg synes, der argumenteres ganske glimrende for, hvorfor det her ikke er et ekspropriationsforslag. Og hvis det er det, så synes jeg i hvert fald, vi skal overlade det til domstolene at afgøre det. Det skal vi ikke tage stilling til her, i hvert tilfælde når det ikke er åbenlyst, at det er en ekspropriation.

For det tredje erstatningsspørgsmålet. Ja, man kan spørge, hvad for en side af dette lovforslag der er ringest. Måske er det dette med erstatningen, hvor man finder det dyrest tænkelige eksempel, man kan komme af sted med. Det er klart, at også det må blive en domstolsafgørelse. Hvis der skal være erstatning i denne sag, så er det ikke noget, vi skal afgøre. Så er det noget, som må klares på anden måde.

Lad mig sige overordnet, at jeg synes, en af de vigtigste meldinger, vi har fået i hele denne lovbehandling – den fik vi til det forrige forslag – var, da Miljøankenævnet gjorde klart, at man i virkeligheden godt kunne have lukket Sojakagefabrikken ved hjælp af miljøloven, men man var usikker på, hvor den politiske grænsedragning var på spørgsmålet om risiko. Det var egentlig underligt, at Miljøankenævnet var usikker på det, for allerede på det tidspunkt var det tilkendegivet, at klorfabrikken lå på den anden side af den grænse, som vi tåsedrenge herinde, som jo altså er i flertal i Folketinget, lykkeligvis, ikke mener bør overskrides. Men faktisk kan vi godt opfatte denne særlovgivning, som vi nu får igennem i forbedret udgave, som en måde at opfylde det punkt på i miljøloven, idet man får en klar besked om, at der i hvert fald er en grænse, der er overskredet.

Dette tilfælde er indtil videre – og det er jeg da nødt til at sige: indtil videre – enestående. Vi

kan ikke give nogen garanti for, at lige gyldigt hvad de finder på i den kemiske industri, så vil vi komme og sige, at det er fint nok. Det løfte har vi ikke givet. Men vi har endnu ikke andre eksempler på, at vi går ind decideret og lukker nogen produktioner nogen steder.

Derfor kan vi også udmærket endnu en gang støtte Socialdemokraternes opfordring til, at vi går ind her og hjælper de ansatte, som kommer i klemme, når vi kører denne lovgivning igennem, og jeg synes egentlig, det er for dårligt, at vi ikke har fået et tilsvarende løfte fra regeringen om, at man vil tage hånd om de mennesker, der direkte berøres af denne lukning.

Svend Heiselberg (V):

Den 14. maj 1987, en mørk dag i Danmarks historie, vedtog et flertal i Folketinget, Socialdemokratiet, SF og Det Radikale Venstre, et beslutningsforslag om, at regeringen i folketingsperioden 1987-88 skulle planlægge et lovforslag om nedlæggelse af Dansk Sojakagefabrik. Det skete, selv om Miljøankenævnet ikke havde fundet, at der bør nedlægges forbud mod fortsat drift af kloranlægget på Islands Brygge. Det skete, selv om vi fra Venstre advarede mod de konsekvenser, det kan få i fremtiden for etableringen af virksomheder beslægtet med denne, men også generelt for etablering af virksomheder i Danmark. Jeg forstår godt, at frontkæmpende for nedlæggelse af fabrikken er flygtet ud af salen; der er næsten ingen SF'ere og Socialdemokrater til stede.

Det, der sker, er, at fabrikkerne så vil etablere sig uden for landets grænser. Forslaget bevirker også, at det sker med fare for en yderligere sammenblanding af den lovgivende, den udøvende og den dømmende magt.

Venstre har gang på gang advaret mod hovsaløsninger affødt af følelser og ikke kendsgerninger, og det gælder også dette forslag. Hvilken begrundelse ville flertallet i fremtiden anvende over for andre virksomheder, og hvem er de næste? Det kunne jo let være blevet Kemisk Værk Køge, og her må vi sige De Radikale tak, fordi de bevarede fornuften.

Venstre vil stærkt advare imod, at vi vedtager dette lovforslag. Hvilke konsekvenser vil dette forslag få for beskæftigelsen? Hvad er de økonomiske konsekvenser? Der er for Venstre ingen tvivl om, at vedtagelsen af dette lovforslag er ekspropriation. Hvad koster det sam-

[Svend Heiselberg]

fundet i erstatning i denne sag? Og hvad koster det næste?

Venstre må derfor på det skarpeste afvise forslaget og anmode særlig De Radikale, som jo kan have fornuften med sig, om at afvise det. Jeg synes også, man skulle lægge mærke til, hvilken interesse det har på tilhørerrækkerne. Både Socialdemokratiet og SF skulle skrive sig bag øret, når de fremsætter sådan nogle forslag, hvilken betydning det har ude på arbejdspladserne.

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Hr. Svend Heiselberg kom med en meget interessant oplysning, som jeg godt vil have bekræftet. Hr. Svend Heiselberg sagde, at man ville etablere klorproduktionen uden for landets grænser. Har hr. Svend Heiselberg hørt noget om det? For det ville da være ganske fantastisk, hvis det er det, vi skal til at betale penge til. Vi har jo aldrig sagt, der ikke måtte være klorproduktion i Danmark. Vi har bare sagt, den ikke må ligge på Islands Brygge.

Men vil hr. Svend Heiselberg gå herop og bekræfte det, han sagde før om, at man ville etablere den uden for landets grænser?

(Kort bemærkning).

Svend Heiselberg (V):

Hvis det er sådan, at man skal følge alle de krav, som Socialdemokratiet og SF stiller om miljøforanstaltninger til virksomheder, så er det ikke bare klorfabrikker, så er det mange andre fabrikker, som vil etablere sig uden for landets grænser.

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Det var altså simpelt hen bare en halv vind, eller bare en vind, hr. Svend Heiselberg kom med før. Der er ikke tale om, at Sojakagen vil til at etablere klorproduktion uden for landets grænser. Det var simpelt hen forkert, hvad hr. Svend Heiselberg sagde før.

Marianne Jelved (RV):

Det er af mange grunde vanskeligt at forholde sig til det foreliggende lovforslag. Det rejser flere spørgsmål, end det klargør sagen, og det er

faktisk aldeles uacceptabelt. Et beslutningsforslag kan være mangelfuldt, men det berettiger ikke regeringen til at udarbejde et lovforslag, der i realiteten er ubrugeligt.

Det er regeringens vurdering – og dermed et ubesvaret spørgsmål – at der er tale om en ekspropriation ifølge grundlovens § 73, men der mangler totalt og aldeles en argumentation for den vurdering i bemærkningerne til lovforslaget.

Der er andre typer spørgsmål: Hvilken risiko vil der eventuelt opstå på danske virksomheder, der må oplagre klor i større mængder end i dag? Det antydes i bemærkningerne, at det vil være tilfældet. Hvad er det for virksomheder, hvor ligger de, og bliver det overhovedet en konsekvens?

En anden type spørgsmål: Skal der eller skal der ikke oprettes forsyningslagre til drikkevands- og kraftproduktion? Hvilke risici rejser det? Og hvilke steder i landet skal eller kan det gøres? Således kunne man stille spørgsmål på spørgsmål, og det er såmænd ikke, fordi jeg forventer at få dem besvaret her i dag.

Det fremgik dels af debatten i Folketinget i maj 1987, dels af betænkningen over beslutningsforslaget og af selve beslutningsforslaget, at lukning af klorproduktionen på Islands Brygge skulle ses i sammenhæng med en stramning af reglerne for transport af klor. De to punkter i beslutningsforslaget hørte og hører sammen. Det gjorde de, dengang beslutningsforslaget blev vedtaget, og det gør de stadig. Det handler jo ikke om at afskaffe en risiko ét sted for så at forøge den et andet sted. Det er yderst beklageligt, ja, det er uacceptabelt, at dette lovforslag ikke indeholder et konkret forslag om en stramning af reglerne for transport.

Vi har – og vi, det er partierne uden for regeringen – måttet acceptere den sektoropdeling, som grundloven giver statsministeren kompetence til at fastlægge. Men så er det til gengæld ikke rimeligt at bruge den imod os. Det er ikke rimeligt, at de involverede ministre eller ministerier ikke kan koordinere arbejdet i dette lovforslag.

Kirsten Madsen (FP):

Den 14. maj 1987 vedtog Folketinget beslutningsforslag nr. B 48 om afvikling af klorproduktionen på Dansk Sojakagefabrik på Islands Brygge, og dermed vedtog man øget arbejdsløs-

[Kirsten Madsen]

hed, større udenlandsgæld, og det til trods for de meget vidtgående sikkerhedsforanstaltninger, der er i forbindelse med fabrikkens produktion. Det var et stort miljøflip, for det drejede sig om at få ført befolkningen over i en bestemt politisk retning.

Det folketingsflertal, der besluttede dette, er det samme, der ustandselig skriger på flere tilskud til snart sagt alt uden at ville yde noget til gengæld. Det vil bare kræve og kræve og ikke yde, og det er den samme gruppe, der råber på sundt drikkevand. Det sunde drikkevand er vi enige om, derfor spørger jeg: Har man overvejet, hvor meget klor der er nødvendigt for at sikre danskernes drikkevand? Og har man overvejet, hvad det vil koste, hvis vi skal nedlægge alle danske klorfabrikker og importere i stedet for? Er det ikke næregeistiske årsager, der er årsagen til at skyde problemerne til udlandet?

Fremskridtspartiet mener ikke, at det er Folketingets opgave at nedlægge virksomheder og dermed arbejdspladser. Vi mener ikke, der er nogen risici ved denne klorproduktion, men sikkert er det, at en stor gruppe familier bliver arbejdsløse her og nu.

Denne tendens til at overtage kommuners og amters beslutningsret viser med al ønskelig tydelighed, at arbejderpartierne og De Radikale styrer hen mod et diktatur med lukning af den ene virksomhed efter den anden, og oven i købet ønsker man skjult ekspropriation. Det er en hån mod den private ejendomsret og en hån mod de arbejdere, der selv ønsker, at deres arbejdspladser skal bestå. Det er bestemt ikke de arbejdende arbejderes interesse, de såkaldte arbejderpartier her i Folketinget varetager i denne sag.

Z må afvise forslaget.

Inger Stilling Pedersen (KRF):

Her har vi igen en af de debatter, hvor man tydeligt mærker, at det er meget svært også for Socialdemokratiet og andre at finde en balance, fordi vi står over for en afvejning af produktion, arbejde og beskæftigelse over for miljø og andre hensyn. Det er en meget svær balance, men én ting er ganske givet, og det er, at hvis man skulle etablere fabrikken i dag, ville man lægge den et andet sted.

Det næste må derfor blive spørgsmålet, hvor godt man kan sikre det, der er derude i dag. Dertil kan man sige, at der er gjort det, der kun-

ne gøres, og så kan man diskutere, om der kan gøres mere. Men så er der andre, der har den holdning, at de overhovedet ikke vil leve med nogen som helst risiko for, at der kan ske noget, og det er der faktisk mange steder man kan gøre.

Men der er én ting, der er meget interessant, og det er, at Socialdemokratiet siger, der skal skaffes beskæftigelse til de mennesker, der ikke længere er der. I den forbindelse sad jeg og tænkte på, hvor mange virksomheder der bliver nedlagt, og om vi, hver gang der er noget, der ikke fungerer, skal sige: nu nedlægger vi det, og så skaffer vi selvfølgelig beskæftigelse. Det kunne have været meget spændende, hvis det havde været en socialdemokratisk regering, der skulle have fortalt, hvad man ville gøre. Jeg er ikke så sikker på, at man da ikke ville have haft en anden holdning her. Det drejer sig om nogle mennesker, som skal have en anden beskæftigelse, og det kan være meget svært, og det drejer sig om en produktion, som skal etableres et andet sted.

Der var nogle, der mente, at beløbet var for højt. Jamen lad os hellere sige, at det er dyrt. Bliver det så billigere, gør det jo ikke så meget. Men det er ikke så ligetil, som man vil gøre det til – vi kan godt forstå alle de synspunkter, der er fremme. Det er det vanskelige i sådan en sag, at der er alle disse hensyn, og at man ikke kan afgøre, hvilket af dem der skal tages mest hensyn til.

Vi må mene, at de ting, der er gjort, er gjort så godt, som det er menneskeligt muligt, men det kunne også være interessant at se ud over landet, hvor mange andre steder mennesker må leve med noget, der kunne ske.

Det har vi jo nu mulighed for at få en drøftelse af i udvalget, men Kristeligt Folkeparti tilslutter sig regeringens forslag.

Berlau (FK):

Når man hører på munkene fra de borgerlige partier, kan man nærmest få indtryk af, at der her er tale om den skinbarlige bolsjevisme, eller at vi skal afstå en landsdel til et fremmed land eller noget, som bringer os i nærheden af nationale katastrofer.

Her har borgerlige politikere den ene gang efter den anden gjort i tusindvis af mennesker arbejdsløse uden at blinke med øjnene. Totalt ligeglade med, hvad der skulle ske med disse

[Berlau]

mennesker, har man gennemført lovgivning på lovgivning, som har sikret, at folk forblev arbejdsløse, og det helt uden at man på noget tidspunkt har reageret på de advarsler, som er blevet bragt op i forbindelse med den lovgivning, som førte folk ud i arbejdsløsheden.

Se blot på, hvad der er sket inden for landbruget, inden for fiskeriet og inden for industrien. Inden for en lang række af de samfundsvigtige sektorer har man været tordnende, tindrende ligeglad med, at folk er blevet arbejdsløse. Derfor kan det ikke tages som andet end spil for galleriet, når de borgerlige her forsøger at påberåbe sig en nærmest beskyttende rolle over for almindelige lønmodtagere. Hr. Engell talte de arbejdsløses sag, men med en sådan dobbelttungethed, at man nok, hvis han havde siddet på en almindelig arbejdsplads, ville have bedt ham om at klappe i, men nu sidder vi i Folketinget, og dér skal man vistnok sige tingene på en lidt anderledes facon.

Hr. Engell, som også beskæftigede sig med lister over virksomheder, kunne passende suse en tur i Arbejdsministeriet og hente listen over de mange hundredtusinder af arbejdsløse mennesker, hvis han interesserede sig så meget for, hvad der stod på endeløse baner, men det gør hr. Engell garanteret ikke.

De foreliggende lovforslag bygger, som det har været sagt flere gange, på et beslutningsforslag fra sidste år, og jeg skal om det sige – og det er altså også i tilslutning til, hvad andre har sagt – at det er noget makværk ud over alle grænser. Det kan ikke bruges til ret meget i forhold til den beslutning, der er truffet.

Påstanden om, at der er tale om ekspropriering, er grebet ud af den blå luft; den savner i hvert fald enhver form for dokumentation, og der er ikke noget, der efter min opfattelse taler i den retning. Tværtimod kunne man nok vende billedet om og sige, at det havde klædt ministeren bedre, om han havde beskæftiget sig med de konsekvenser, som lovforslaget har for dem, som er beskæftiget ude på klorfabrikken, men som formentlig for nogles vedkommende vil blive arbejdsledige som følge af lovforslaget. Det havde været ulige bedre, om man havde sagt: dér er der nogle mennesker, der kommer i klemme; som minister for disse mennesker skal jeg sørge for at bringe forholdene i orden for dem. Men det gør man ikke; man vender den om, klynker og hyler, fordi der er en virksomhed, som får et problem.

Hr. Svend Heiselberg er nu flygtet ud af salen, kan jeg se. Han udtrykte ellers bekymring på grund af de folketingsmedlemmer, der ikke var til stede, og egentlig ville jeg have sagt til ham, at der rent faktisk i dag er flere folketingsmedlemmer til stede, end der plejer at være, når vi diskuterer alvorlige sager her i Tinget – og alvorlige er sager, der koster fra 0 til 100 mia. kr. eller noget i den retning. Når vi kommer over de 100 mia. kr., kommer der 3-4 stykker mere.

Derimod blev jeg helt varm, da fru Kirsten Madsen omtalte de »arbejdende arbejdere«, sagt af Fremskridtspartiet, som normalt ikke har andet end hån tilovers for folk, som er snyltere, er dovne og ikke gider bestille noget. Det var dog helt utroligt, som man her kunne svinge sig op og endda give dem den dobbeltbeklædning at kalde dem for »arbejdende arbejdere«.

Jeg mener ikke, de borgerlige har ret meget at have deres hensyn til den arbejdende befolkning i i al almindelighed. De har i denne sag vendt argumentationen på hovedet, når de forestiller sig, at bolsjevismen nu sniger sig ind ad bagdøren. Det er der desværre ikke noget der tyder på er tilfældet.

Miljøministeren (Chr. Christensen):

Jeg vil gerne slå fast, at grunden til, at regeringen har fremsat dette lovforslag, er, at vi har anset os for forpligtet hertil af folketingsbeslutningen af 14. maj 1987 om afvikling af klorproduktionen på Sojakagefabrikken.

Regeringen stemte imod folketingsbeslutningen, og vi mener stadig væk, at det var en forkert beslutning, der blev truffet af et flertal her i Folketinget. Selv om regeringen loyalt har udarbejdet dette lovforslag, vil jeg derfor kraftigt opfordre alle partierne i Folketinget til endnu en gang at overveje, om man virkelig vil nedlægge klorproduktionen på Sojakagefabrikken ved et lovindgreb.

Det er ikke for sent at ændre standpunkt i denne sag, og det er der gode grunde til at gøre. Miljømyndighederne, senest Miljøankenævnet, har således vurderet, at sandsynligheden for et klorudslip på Sojakagefabrikken er meget lille, når myndighedernes yderligere sikkerhedskrav er opfyldt. Jeg vil gerne fremhæve, at myndighedernes afgørelse er truffet på baggrund af omfattende risikoanalyser af virksomheden.

[Miljøministeren]

Hertil kommer imidlertid, at vi ikke på nuværende tidspunkt har et tilstrækkeligt grundlag for at fastsætte, hvilket risikoniveau samfundet generelt vil affinde sig med for risikofyldte virksomheder. Jeg mener, der er al mulig grund til at udskyde overvejelserne om en eventuel nedlæggelse af klorproduktionen på Sojakagefabrikken, indtil det er muligt at foretage en sådan samlet vurdering af risikoforholdene for denne type af virksomheder.

Et samlet overblik vil man kunne få, når miljømyndighederne har vurderet de anmeldelser om sikkerhedsforholdene, som disse virksomheder skal indgive inden 1. juli 1989.

En nedlæggelse af klorproduktionen på Islands Brygge vil skabe, som en del ordførere allerede har været inde på, en række problemer. For det første vil omkring 100 medarbejdere på virksomheden blive arbejdsløse, for det andet vil Danmark blive afhængig af import af klor, da klor kun fremstilles på Sojakagefabrikken. Dette vil sandsynligvis igen betyde, at de store klorforbrugere her i landet må oplagre klor i større mængder end i dag. Det vil medføre, at risikoen for disse virksomheder bliver forøget.

Under behandlingen af beslutningsforslaget om afvikling af klorproduktionen på Sojakagefabrikken gjorde jeg opmærksom på, at en lov, der udelukkende vedrører lukning af klorproduktionen på Sojakagefabrikken, formentlig må anses for at være et ekspropriativt indgreb. Efter vedtagelsen af beslutningsforslaget har Miljøministeriet drøftet dette spørgsmål med Justitsministeriet, som vurderer, at der er tale om ekspropriation i grundlovens forstand. Konsekvensen heraf er, at indgrebet kun kan ske, hvis almenvellet kræver det, og i så fald kun mod fuld erstatning.

Jeg ved godt, at der fra forskellig side er givet udtryk for, at lovforslagets regler om nedlæggelse af klorproduktionen på Sojakagefabrikken er en almindelig miljømæssigt begrundet regulering, som kan ske, uden at der skal betales erstatning herfor. Det er jeg ikke enig i, da der er tale om en særlov, som udelukkende vedrører Sojakagefabrikken, og jeg kan oplyse, at Justitsministeriet deler min opfattelse af, at der er tale om ekspropriation i grundlovens forstand.

På den baggrund finder jeg også, at det vil være forkert at undlade at inddrage spørgsmålet om erstatning i lovforslaget og dermed over-

lade det til virksomheden, om man vil anlægge erstatningssag mod staten. I lovforslaget indgår derfor en bestemmelse om, at der skal ydes fuld erstatning for indgrebet.

I bemærkningerne til lovforslaget og den skriftlige fremsættelse nævnes de oplysninger, som virksomheden foreløbig har givet vedrørende et senere erstatningskrav. Som det fremgår, har virksomheden ikke ønsket at give oplysninger om kloranlæggets værdi og rentabilitet på nuværende tidspunkt. Miljøministeriet har heller ikke på nuværende tidspunkt fundet det muligt at sige noget om, hvad staten kan tænkes at ville tilbyde i erstatning. Den sag må afklares på et senere tidspunkt.

Der har været rejst spørgsmål om, hvorfor forslaget ikke indeholder forbud mod anvendelse af klor og oplagring af klor på Islands Brygge. Lovforslaget er udarbejdet i overensstemmelse med folketingsbeslutningen, som indeholder en tidsfrist for nedlæggelse af klorproduktionen samt for ophør af salg af klor fra virksomhedens lagre.

Folketingsbeslutningen udtaler sig derimod ikke om anvendelse af klor på virksomheden eller oplagring af klor til eget brug. Derfor er lovforslaget heller ikke til hinder for en sådan anvendelse og oplagring. Ved fremstillingen af klor dannes der endvidere natronlud og brint. Natronluden bruges bl.a. til virksomhedens fremstilling af natriumhypoklorit og saltsyre.

Virksomheden har oplyst, at det ikke er økonomisk rentabelt at købe klor med henblik på fremstilling af de biprodukter, som tidligere er dannet under klorfremstillingen eller er produceret på baggrund af sådanne biprodukter. Derfor er det ikke sandsynligt, at virksomheden vil købe og oplagre klor i større mængder.

Der har også været tale om, hvorfor regeringen ikke har indarbejdet spørgsmålet om transport af klor, som det fremgår af folketingsbeslutningen. Som jeg har nævnt i fremsættelses-talen til lovforslaget, henhører regler om transport af farligt gods, herunder klor, under Industriministeriet, Justitsministeriet og Trafikministeriet for henholdsvis søtransportens, vejtransportens og jernbanetransportens vedkommende.

Jeg afventer nu en koordineret redegørelse om reglerne for transport af klor fra disse ministerier. Når redegørelsen foreligger, vil jeg i overensstemmelse med bemærkningerne til be-

[Miljøministeren]

slutningsforslaget fremsende den til Miljø- og Planlægningsudvalget. Justitsministeriet har dog allerede oplyst mig om, at Danmark, hvad angår grænseoverskridende vejtransport, i vidt omfang er bundet af internationalt fastsatte regler. Bl.a. på den baggrund er det min foreløbige opfattelse, at det vil være vanskeligt at gennemføre nye regler, som minimerer risikoen for uheld i forbindelse med transport yderligere.

For så vidt angår søtransport og jernbanetransport er Danmark ligeledes bundet af internationale konventioner ved grænseoverskridende transport. Industriministeren, justitsministeren og trafikministeren har endvidere oplyst, at eventuelle nye regler for transport af klor formentlig vil kunne fastsættes uden lovændringer.

(Kort bemærkning).

Dohrmann (FP):

Jeg har bedt om en kort bemærkning, fordi jeg synes ganske enkelt, det er for groft, når hr. Berlau fra Fælles Kurs påstår, at Fremskridtspartiet betegner arbejderne som snyltere. Det er rent ud sagt forkert – forretningsordenen tillader ikke, at jeg anvender kraftigere sprogbrug. Nej, snylterne i denne forbindelse, hr. Berlau, er Fælles Kurs og det flertal, der har tilsluttet sig det. Hvad er det, de gør? De forsøger at snylte sig til deres folketingsmandater ved at foregøgle, at dette drejer sig om en farlig arbejdsplads, og derfor skal den lukkes. Derfor er snylterne det flertal, som hr. Berlau tilhører, og som snylteragtigt forsøger at købe sig nogle billige stemmer.

Derudover vil jeg også gerne beklage, at de to største regeringspartiers ordførere tilsyneladende ikke længere er til stede, for jeg mener – nu er det ganske vist endnu uklart, om dette forslag bliver vedtaget – hvis forslaget skulle blive vedtaget, at Folketingets forretningsorden åbner mulighed for, hvis $\frac{1}{3}$ af Folketingets medlemmer skriver under på det, at lovforslagets stadfæstelse først kan finde sted efter et nyvalg. Jeg ville godt have spurgt de to store regeringspartier, om de ville have medvirket til en sådan underskriftsindsamling. Men o.k., jeg kan få svaret på anden vis.

Hr. Berlau og hans Fælles Kurs er dem, der optræder som snyltere i denne forbindelse og aldeles ikke Fremskridtspartiet. Vi har aldrig nogen sinde betegnet de flittige arbejdere, som

gerne vil gøre en indsats, og som også kæmper for at bevare deres arbejdsplads, som snyltere. Snylterne er dem, der lukrerer på folks uvidenhed.

(Kort bemærkning).

Svend Åge Petersen (KF):

Med dyb skuffelse må jeg nu registrere, at hr. Dohrmann fra Fremskridtspartiet er klar over, hvem der sidder på tilskuerpladserne. Man lægger sig nu på Fælles Kurs' linje i håb om at blive refereret for, hvem der er til stede, og hvem der ikke er til stede. Jeg vil gerne som repræsentant for et af de partier, der blev nævnt, gøre opmærksom på, at vores ordfører faktisk har gjort forarbejdet, har sat sig ind i sagen, har berettet om det, han ville, på denne talerstol for ikke så længe siden. Måske var det ikke hr. Dohrmann, der lyttede? Måske nede i hængeskøjlen for at kunne komme op og bemærke, at andre ikke var til stede? Var det ikke vigtigere at sætte sig ind i sagen og køre den på et sagligt grundlag?

(Kort bemærkning).

Berlau (FK):

Hvis hr. Dohrmann havde ulejliget sig ind i salen i formiddags, ville han have hørt kampagneleder hr. Glistrup meddele Folketinget, at hvis danske arbejdere kunne erstattes med folk fra Malawi, Zimbabwe eller Indonesien eller noget andet land, ville det være langt bedre for dansk erhvervsliv, end hvis det var danske arbejdere, der udførte arbejdet. Heri ligger der en grundlæggende forskel. Vi ønsker at sørge for, at danske arbejdere har danske arbejdspladser, men hr. Dohrmann, som også er en svoren tilhænger af vores medlemskab af Fællesmarkedet, har alene i den sammenhæng tydeligt og klart demonstreret, at han ønsker, at danske arbejdspladser i så stor udstrækning som overhovedet muligt kan blive overført til andre lande.

(Kort bemærkning).

Dohrmann (FP):

Også det sidste, hr. Berlau sagde, var forkert. Jeg hørte debatten hernede i folketingssalen. Det, det drejede sig om, var absolut ikke dem, der ville gøre en indsats. Det drejede sig om, om man skulle forhøje understøttelsen. Det kan jeg da ærligt talt godt forstå at hr. Berlau interes-

[Dohrmann]

serer sig så voldsomt for, al den stund han gerne medvirker til at lukke arbejdspladser.

Så vil jeg spørge hr. Svend Åge Petersen, når han nu spiller så klog og ser så klog ud, som han forsøgte at gøre, selv om han ikke er ordfører, om Det Konservative Folkeparti vil medvirke til, at der bliver foretaget en underskriftindsamling, således at lovforslaget ikke bliver gennemført nu?

Formanden:

Jeg har før bedt medlemmerne holde sig til argumenterne, til det, der er sagt.

Pia Gjellerup (S):

Jeg vil godt holde mig som indledning til noget af det generelle, vi kan læse ud af debatten, nemlig diskussionen om, at vi bør træffe en egentlig afgørelse i Folketinget om, hvad vi stiller op med virksomheder med meget farlig produktion, hvor uheld ved deres produktion vil give uoverskuelige konsekvenser. Her rejser sig mange spørgsmål. Nogle har vi haft i denne sag, andre spørgsmål har vi hørt i andre sager. Hvor går grænsen for, hvilke konsekvenser vi overhovedet vil acceptere? Hvordan afvejer vi konsekvenser af et uheld med den samfundsnytte, en produktion skaber? Hvilke krav bør vi stille til placeringen af meget farlige virksomheder, bl.a. i forhold til befolkningstætheden?

Sådanne spørgsmål kan vi absolut godt fortjene at få et svar på efter en grundig debat i Folketinget, men det er altså ikke en debat, kan jeg forstå bl.a. på hr. Engell, som De Konservative vil medvirke til at vi får.

Jeg kunne da til gengæld i fru Inger Stilling Pedersens bemærkninger høre et muligt tilsagn om, at vi fik debatten, og det kan vi så se hen til.

Til miljøministeren har jeg et par spørgsmål. Ekspropriationen blev omtalt, hvorefter miljøministeren anfører ét eneste og i øvrigt tvivlsomt argument for, at det skulle være en ekspropriation, der er tale om. Modsætningsvis anfører miljøministeren, at produktionen af klor helt lukkes i Danmark. Det er i øvrigt noget, der taler lidt imod, at det skulle være ekspropriation, men lad nu det være. Hvor ved miljøministeren overhovedet fra, at produktionen lukkes? Det er der ingen oplysninger om i sagen, i hvert fald ikke tilgængelige for os, men det kan jo være, vi kan få noget andet at vide om et øjeblik.

Der blev også bemærket noget om opbevaringen af klor, hvis vi skulle importere al klor fra udlandet. Her er det jo bl.a. ikke helt uvæsentligt, hvordan den klor opbevares, og det er heller ikke helt uvæsentligt, at de mængder, som vi kan få fra udlandet, kan fås i en mindre størrelsesorden, end der er gældende herhjemme. Alt andet lige vil opbevaringsnødvendigheden formentlig endda for en masse virksomheder blive mindre, end den er i dag, hvor det kommer, jeg havde nær sagt helt fra København, for sådan må det være for mange virksomheder.

En sidste bemærkning skal være, selv om det næsten er spild af tid, til hr. Dohrmann, som ønsker en udskydelse af beslutningen til efter næste valg. Selv om det valg sikkert kommer hurtigt, vil det under alle omstændigheder være en udskydelse, som ingen af de berørte parter ønsker – ingen. Hr. Dohrmann angav, at folketingsflertallet her opererede med, at man prøvede at lukre på, at en masse mennesker ikke vidste noget om, hvad der blev talt om, men det er jo svært at lukre på hr. Dohrmann, hvis han har den opfattelse: Vi alene vide, vi alene vide, hvornår fabrikken skal lukkes. Alle andre mener det modsatte af hr. Dohrmann. Enten skal den lukkes nu, eller også træffer vi beslutningen om, at den ikke lukkes nu.

Margrete Auken (SF):

Lad os lige få det helt klart, for jeg kunne høre, der også er andre, der ikke var klar over det. Det er Sojakagen selv, der har skrevet til os og bedt om, at man i hvert tilfælde ikke benytter den mulighed, at man udsætter. Vi går så ud fra, at den debat er ude af sagen nu, men det er altså ikke noget, fru Pia Gjellerup havde digtet.

Så til ministeren. Jeg mener, at denne sag er et af de mere groteske eksempler på, at den parlamentariske situation, vi har i øjeblikket, er umulig: regeringen affinder sig med at blive siddende, selv om den bliver stemt ned. Derefter gør den sig umage for at lave det mest umulige arbejde, man kan forestille sig, så vi pålægges en uendelighed af rettelser frem og tilbage. Vi bliver snart helt utrygge ved, hvad det er for nogle svar, vi får i ministeriet, når vi begynder at spørge, hvis dette skal være opskriften på, hvordan det skal gøres. Det er en jammerlig affære, men der er ikke noget at gøre ved det. Vi må køre videre på de vilkår, indtil vi kan få en

[Margrete Auken]

mere sammenhængende politik i landet, hvor der bliver overensstemmelse mellem regeringen og flertallet.

Først med hensyn til, hvorvidt sandsynligheden er lille eller stor. Vi har i dette Folketing vedtaget at bede svenskerne lukke Barsebäck, skønt sandsynligheden for, at der sker en ulykke, ikke er ret stor. Vi tør ikke have det liggende derovre. Jeg ved, at ministeren rimelig loyalt har fremført det synspunkt over for svenskerne. Det er godt og et tilfælde, hvor ministeren har været loyal over for Folketinget. Det er det samme, der gør sig gældende her. Almenvellet og samfundet, og hvem det ellers er, der skal afgøre, hvilken risiko vi kan leve med, er os. Det er Folketinget. Ministeren kan nedsætte 10.000 komiteer, men det er kun Folketinget, der kan afgøre, hvad almenvellet og samfundet kan leve med og ikke kan leve med. Jeg forstår ikke, hvem det er, man ellers henviser til.

Så er der spørgsmålet om klorimporten. Jeg kan ikke nøjagtig huske, hvor meget der allerede ved beslutningsforslaget blev importeret andre steder fra. Det var allerede dengang betragtelige mængder, og alt tydede på på det tidspunkt, at det var stigende mængder, uanset hvad Folketinget sagde om Sojakagen eller ej. Der er altså ikke tale om – sagt til dem, der ikke tidligere har deltaget i denne debat, hr. Engell har haft meget godt af at være her, så han kunne komme ind i sagen, men sagt til orientering – at den produktion, der er foregået ude på Sojakagen, i mange henseender har været i tilbagegang. Man kunne diskutere, og det havde været en bedre diskussion, om den ikke havde lukket af sig selv under alle omstændigheder, men vi har altså fået så megen modstand, at vi har følt, at det var nødvendigt at understrege, at vi ikke kan leve med det derude længere.

Og så endelig spørgsmålet om, hvorvidt denne særlov skal afstedkomme et ekspropriationskrav. Jeg vil egentlig godt spørge miljøministeren, hvad der var sket, hvis Miljøankenævnet havde sagt, at virksomheden skulle lukke, i betragtning af, at de risikobestemmelser, som også er med i miljøloven, var overtrådt, eller hvordan man nu vil formulere det. Havde det så været en erstatningssag? Jeg var meget i tvivl om, hvad det var, Miljøankenævnet dér sagde. Ville det så have afstedkommet ekspropriation?

Det er klart, det er noget af det, vi også må opklare i udvalget, men jeg synes i grunden, ministeren allerede her skylder os at fortælle, om vores miljølovgivning er så dårlig, at vi aldrig vil kunne komme af sted med at kræve en produktion stoppet, uden at det vil udløse et erstatningskrav.

Miljøministeren (Chr. Christensen):

Fru Margrete Auken har nu i to omgange beklaget, at regeringen har fremsat så elendigt og så dårligt et forslag. Jeg vil gerne spørge fru Margrete Auken, på hvilke felter det ikke opfylder det krav, der er stillet i dagsordenen, bortset fra transport af farligt gods.

For det andet vil jeg godt sige, at fru Pia Gjellerup var inde på spørgsmålet om, hvad jeg havde sagt om, at man vil stoppe produktionen derude. Jeg skal citere kort, hvad jeg sagde, for at der ikke skal være nogen misforståelser:

»Ved fremstilling af klor dannes der endvidere«, og så fortsatte jeg med, hvad det var for stoffer. »Virksomheden har oplyst«, dermed er der også svaret på, hvorfra vi har disse oplysninger, »at det ikke er økonomisk rentabelt at købe klor med henblik på fremstilling af de biprodukter, som tidligere er dannet under klorfremstillingen eller er produceret på baggrund af sådanne biprodukter, derfor er det ikke sandsynligt, at virksomheden vil købe og oplagre klor i større omfang. Der har fra forskellig side været rejst spørgsmålet om ekspropriation.«

Jeg har gjort rede for, hvordan man i Justitsministeriet bedømmer spørgsmålet om ekspropriation. Selv om reglerne jo nok er kendt af de fleste, vil jeg alligevel citere dem. Ifølge grundlovens § 73, stk. 2, kan en tredjedel af Folketingets medlemmer inden for tre søgnedage fra vedtagelsen af et lovforslag om ekspropriation kræve, at lovforslaget først indstilles til kongelig stadfæstelse, når nyvalg til Folketinget har fundet sted og forslaget på ny er vedtaget af det nye Folketing. Ifølge Folketingets forretningsorden skal begæring herom underskrevet af de pågældende medlemmer tilstilles formanden for Folketinget, som videresender den til statsministeren.

Og så skal jeg oplyse, at statsministeren ifølge flere dagblade har tilkendegivet, at regeringen er parat til at anvende den omtalte grundlovsbestemmelse til at kræve lovforslagets ikrafttræden udsat til efter nyvalg.

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Nu var jeg jo ikke ene om at mene, at det var noget makværk. Jeg tror, at fru Marianne Jelved fik sagt det betydelig mere vrissent, end jeg sagde det, og det siger ikke så lidt, for jeg er også sur over det.

Der er steder, hvor loven simpelt hen er ubrugelig, f.eks. i spørgsmålet om oplagring/ikke oplagring. Ministeren ved selvfølgelig godt, at vi jo ikke tillader en stor oplagring derude, når vi ikke vil have produktionen til at være dér; det siger sig selv.

Diskussionen om ekspropriation siger i hvert fald noget om, at nu kommer regeringen her og siger, at det er altså grænsen for, hvad miljøloven skal kunne klare. Den ligger ved en risiko på Sojakagens niveau. Det er i hvert fald ualmindelig klodset, hvis det ikke er for at lave obstruction, undskyld, destruktion ville man nok sige, hvis man skulle finde et andet ikke særlig pænt ord. Hvis ikke det er for at ødelægge sagen, er det klodset gjort, og det tror jeg også ministeren bliver klar over, når vi skal til at vikle os videre igennem denne her sag.

Så der er ingen grund til ret meget andet end at sige til ministeren, at han næsten kunne være gået op og have tilkendegivet, at der ikke var flertal for loven. Det kunne have været fornøjeligt. Men selvfølgelig ved ministeren godt, at vi nok skal få skabt det flertal, og at vi nok skal få lavet en rimelig ordentlig lov. Vi pålægger bare Folketinget betydelig mere arbejde, end det havde været nødvendigt, hvis man stille og roligt havde fulgt beslutningsforslagets intentioner i denne her sag.

Så synes jeg endelig, det var en interessant oplysning, at regeringen åbenbart er til sinds at gå imod Sojakagefabrikkens ønske om at få klarhed nu. Sådan skulle vi altså forstå ministerens melding her til sidst, at man vil udsætte sagen, og det fatter jeg ikke baggrunden for, når virksomheden selv beder om at blive fri for, at man gør det. Hvem er det, man vil glæde med at udsætte lovens ikrafttræden?

(Kort bemærkning).

Leif Hermann (SF):

Ved at lytte til den konservative ordfører og ved at lytte til det, miljøministeren sagde her til sidst – idet ministeren henviste til statsministe-

rens trussel om brug af bestemmelsen i grundloven – må jeg forstå, at dette er et meget, meget principielt spørgsmål for regeringen.

Jeg vil gerne sige til miljøministeren: Nu er der jo grænser for, hvad regeringen, om jeg så må sige, kan forsyne med ekspropriationsbetegnelse og derved skaffe sig mulighed for, at et mindretal kan begære udsættelse med stadfæstelsen.

Jeg forstår ærlig talt ikke, hvorfor regeringen, der er så bekymret for dette lands økonomi og finanslovrammer og alt muligt andet, ikke overlader spørgsmålet om, hvorvidt loven er en ekspropriationslov eller ej, til domstolene. Det havde dog trods alt været mere rimeligt, at man i stedet for politisk at vælge at kalde dette for en ekspropriationslov overlod det til de organer, der nu engang er udpeget til at tage stilling til den slags spørgsmål, nemlig domstolene.

Det havde klædt regeringen noget bedre, om man havde valgt den fremgangsmåde i stedet for politisk at klistre betegnelsen ekspropriation på et lovforslag, der formentlig ikke er et ekspropriationslovforslag; men det skal jeg ikke tage stilling til.

(Kort bemærkning).

Dohrmann (FP):

Jeg vil gerne sige tak for miljøministerens sidste udtalelse, som jeg opfattede således, at skulle et flertal vedtage nærværende lovforslag, står regeringspartiernes mandater til rådighed med hensyn til underskrifter på et krav om at få ikrafttrædelsen udsat til efter et nyt folketingsvalg. Det siger jeg tak for.

Jeg skal samtidig meddele, at Fremskridtspartiet har 9 mandater, som også står til rådighed i samme anledning.

Jeg vil godt sige til fru Margrete Auken, at når man beder om at få lovens ikrafttrædelse udsat, så er det selvfølgelig med henblik på, at vælgerne forhåbentlig ved det kommende valg sørger for at få ændret Folketingets sammensætning, således at de partier, som åbenbart tilstræber at lukke så mange arbejdspladser som overhovedet muligt, bliver reduceret. Derfor udsættelsen.

Miljøministeren (Chr. Christensen):

Jeg vil gerne takke fru Margrete Auken for hendes indlæg, som gav mig bekræftelsen af, at regeringens forpligtelser er opfyldt i henhold til dagsordenen.

[Miljøministeren]

Og må jeg så sige til hr. Leif Hermann, som stillede sig lidt uforstående over for, at vi ikke overlader det til domstolene: Det, jeg har meddelt herfra, er, at spørgsmålet har været forelagt Justitsministeriet til vurdering, og ministeriet erklærer sig enig i tanken om, at det er ekspropriation i henhold til grundlovens bestemmelser. Da meddelte jeg herfra, at på baggrund af den oplysning fandt jeg det forkert ikke at gøre opmærksom på denne situation og dermed også tage det med ind i lovforslaget.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til Miljø- og Planlægningsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

10) Første behandling af lovforslag nr. L 173:

Forslag til lov om begrænsning af udledning af svovldioxid og kvælstofoxider fra kraftværker.

Af miljøministeren (Chr. Christensen).
(Fremsat (omtrykt) 14/1 88).

Lovforslaget sattes til forhandling.

*Forhandling***Helge Mortensen (S):**

Socialdemokratiet kan give tilslutning til det meste af loven om reduktionen af NO_x-emissionerne fra kraftværkerne. Lovforslaget følger jo her dagsordenen fra Folketinget den 5. november 1987. Vi havde gerne set en større reduktion inden år 2005, men vi erkender, at det ikke var muligt den 5. november og således heller ikke i dag med den samme folketings sammensætning at ændre på disse tal.

Den 5. november 1987 vedtog Folketinget også, at der skulle fremsættes en kvotelov efter samme principper som SO₂-loven. Alligevel er der sket den ændring fra beslutningen til dette forslag, at perioderne for kvotefastsættelsen

skal være 4-årige i stedet for som i SO₂-loven 1-årige.

Umiddelbart kan jeg finde begrundelse herfor i bemærkningerne til § 4 omkring NO_x, og de er måske meget rimelige. Der er mange midler og kombinationer, der spiller ind, når det drejer sig om NO_x-udslippene. Men jeg er ikke sikker på, at det uden videre også skal have konsekvenser for SO₂-loven, der jo bygger på en beretning fra Miljø- og Planlægningsudvalget af 4. maj og derefter en lovgivning med årlig fastsættelse af kvoter. Jeg er ikke sikker på, at vi kan give tilslutning til den ændring.

Og når jeg siger det, så er det, fordi der efter vores opfattelse i en sådan ændring kan indeholdes dette, at der fra elværkernes side kan reduceres mindre i en 3-årig periode for at sætte kraftigere ind i det 4. år for at overholde reglerne. Dertil kommer, at der på grund af fald i elforbruget faktisk er forventet at ske et samtidigt fald i udslippet af SO₂, hvilket vi jo har en garanti for, når det er 1-årige kvoter, men næppe når det er 4-årige kvoter. I al fald vil jeg sige, at det er det spørgsmål, vi først og fremmest vil beskæftige os med i det udvalgsarbejde, som nu kommer.

Jeg vil gerne give udtryk for den generelle holdning, at vi med kvoteloven har en lov, hvor det ikke er et spørgsmål om, at elværkerne skal rense mindst muligt; tværtimod så mener jeg, at når vi har brugt ordet «mindst» i forbindelse med reduktion af udslippene, så er det for at fælnet mest muligt.

Vi vil under udvalgsarbejdet nærmere studere de konsekvenser, som disse ændringer medfører. Samtidig har jeg noteret mig, at SO₂-udvalget har regnet frem fra de 125.000 t, som Miljø- og Planlægningsudvalget udtalte sig om den 4. maj, til en fremskrivning til år 2005 på 85.000 t. Vi har den opfattelse, at der kan opnås større resultater. Også det vil vi interessere os for.

Også i forbindelse med den revision af loven, som skal finde sted i 1990, vil vi erindre ministerens bemærkninger både i foreliggende lov og i den rapport, som vi fik tilstillet 30. oktober 1987 om, at den teknologiske udvikling gør det muligt at rense bedre og billigere, end vi nu kan overskue, og det vil vi se frem til ved revisionen i 1990.

Svend Åge Petersen (KF):

I Det Konservative Folkeparti går vi natur-